קרח ב

א. בסיום דיני תרומת מעשר (שבסוף פרשתנו[1]) נאמר[2]: „ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו, ואת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא תמותו". ובפרש"י: „ולא תשאו עליו חטא וגו' — הא אם לא תרימו תשאו חטא. ולא תמותו — הא אם תחללו תמותו". וכוונת רש"י בפשטות (כמבואר במפרשים[3]), שהכתוב לא בא להשמיענו שאם ירימו הלויים תרומת מעשר לא יחטאו ולא יענשו — דמאי קמ"ל[4] — אלא בא ללמדנו בלשון שלילה את האיסור והעונש, ד„אם לא תרימו תשאו חטא", ו„אם תחללו תמותו".

והנה מאריכות לשון הכתוב ופרש"י משמע, שיש כאן שני ענינים (איסורים) שונים — (א) „ולא תשאו עליו חטא בהרימכם גו'" (ב) „ואת קדשי בנ"י לא תחללו גו'". דאת"ל שכל הכתוב אירי בענין אחד, ונשיאת החטא היא היא העונש מיתה שנאמר בסיום הכתוב, הול"ל „ולא תשאו עליו חטא למות" (וכיו"ב) — ע"ד לשון הכתוב לעיל בפרשתנו[5] „ולא יקרבו גו' אל אהל מועד לשאת חטא למות", ועד"ז לעיל בפ' אמור[6] (גבי איסור אכילת תרומה בטומאה) נאמר „ולא ישאו עליו חטא ומתו בו".

וצ"ע, מדוע סתם רש"י ולא פירש מה הם שני האיסורים שבכתוב זה. ובפרט שמצינו כמה פירושים בחז"ל ומפרשי המקרא בביאור הכפל שבכתוב, ואילו בפרש"י אין זכר, לכאורה, ליישוב שאלה זו[7].

ב. לכאורה יש לומר, שאין רש"י צריך לפרשו, כי מובן מלשון הכתוב עצמו: „ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו" קאי במעשר שלא הורמה ממנו תרומת מעשר, ש„אם לא תרימו תשאו חטא"; וסיום הכתוב, „ואת קדשי בני ישראל לא תחללו גו'" קאי על זר (ישראל או לוי) האוכל תרומת מעשר, כלשון הכתוב „ואת קדשי בני ישראל לא תחללו" (דקאי על דבר שכבר קדוש), וחילול הקודש הוא ע"י אכילת[8] הקודש.

אבל דוחק גדול לומר שלפרש"י ה־

---

1) יח, כה ואילך.

2) יח, לב.

3) ראה ר"ם, גו"א ועוד.

4) ועוד זאת — אם הכוונה השלילה, הול"ל בדרך לא זו אף זו: מקודם „לא תמותו", ואח"כ — אשר (לא רק ש„לא תמותו", אלא שגם) „לא תשאו עליו (אפי') חטא" (הקל ממיתה). ועכצ"ל שכוונת הכתוב היא — החיוב, וזהו סדר הכתוב, שאם לא תרימו, לא רק ש„תשאו חטא", אלא גם „תמותו".

5) יח, כב.

6) כב, ט. וראה גם קדושים יט, ח. ועוד.

7) ובנחלת יעקב על פרש"י כאן מתרץ הכפל, ד„ולא תשאו עליו חטא קאי על אם לא תרם מן המובחר כו' [דרשת הספרי עה"פ. יבמות פט, ב] וקרא דולא תחללו קאי אביזוי אפי' כהן המסייע [ספרי עה"פ. בכורות כו, ב] וכ"ש חילול אחר".

אבל צע"ג לפרש כן בפרש"י שאין בו אף רמז לכ"ז. ועוד זאת — רש"י בפרשתנו (יח, ל) פי' „חלבו" על תרומת מעשר (ולא על החיוב לתרום מן המובחר).

8) ראה רש"י אמור כב, טו.

כתוב „ואת קדשי בנ״י לא תחללו ולא תמותו״ קאי בזר האוכל תרומת מעשר, כי לפרש״י דבר זה כבר נלמד ממ״ש לעילי „ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן״, וכפרש״י שם „תרומת מעשר שלכם אסורה לזרים ולטמאים וחייבין עלי׳ מיתה[10] וחומש כתרומה גדולה״ (ונכלל באזהרת תרומה גדולה).

ובכמה פשטני המקרא[11] פירשו, ד־מ״ש „ואת קדשי בני ישראל לא תחללו״ הוא איסור (ועונש) אכילת מעשר שלא ניטלה ממנו תרומת מעשר. ולכאורה, כיון שרש״י סתם ולא פי׳ לאיזה ענין נאמר „ואת קדשי בני ישראל לא תחללו גו״ — ובפרשה זו איירי רק בדיני תרו־מת מעשר[12] — צריך לומר, דגם רש״י ס״ל כן. דאם לא קאי באיסור אכילת תרומת מעשר (שזה נלמד מ„ונחשב לכם תרומת־כם״ כנ״ל), עכצ״ל שמדבר באיסור אכילת מעשר שלא ניטלה ממנו תרומת מעשר.

אבל אם כן (נוסף לזה שפשטות לשון הכתוב „ואת קדשי בני ישראל״ משמעה דקאי בדבר הקדוש כבר) עדיין צריך ביאור, מהו טעם הכפל שבמקרא זה?

ג. לכאורה יש לבאר הכפל, ש„ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו״ קאי על עצם האיסור שבאי־הרמת תרומת מעשר (גם אם לא אוכלים את המעשר הטבול לתרומת מעשר), כדיוק הלשון „אם לא תרימו תשאו חטא״, מש־א״כ „ואת קדשי בנ״י לא תחללו״ הוא איסור אכילת[9] מעשר הטבול לתרומת מעשר.

אבל קשה לפרש כן, כי אם כן, „ולא תשאו עליו חטא״ מאי קמ״ל? הרי עצם האיסור של אי הרמת תרומת מעשר יודעים מהחיוב ומ״ע „והרמותם ממנו תרומת ה׳ מעשר מן המעשר״[13], ובמילא מובן[14] שאם לא מרימים עוברים על עשה[15].

---

9) יח, כז.

10) דפשטות ל׳ רש״י היא, ש„חייבין עלי׳ מיתה״ קאי גם על „זרים״ (דדוחק גדול לומר ד־לצדדין קתני, וקאי רק על טמאים).

אלא שלכאורה צע״ק, שהרי לפרש״י חיוב מיתה נאמר (אמור כב, ט) באוכל תרומה בטומאת הגוף [והרי גם ע״ד ההלכה יש דיעה דזר שאוכל תרומה רק לוקה ואינו חייב מיתה בידי״ש — סנהדרין פג, ריש ע״ב].

וצריך לומר, דרש״י ס״ל ש„ולא ישאו עליו חטא ומתו בו״ (אמור שם) קאי גם על לאחריו — „וכל זר לא יאכל קדש״ (וראה פרש״י ויקרא ה, טו). או י״ל שנלמד מ„והשיאו אותם עון אשמה״ (אמור שם, טז. וראה רש״י שם דקאי על „עון באכלם את קדשיהם״), ונשיאת עון אשמה היינו מיתה בידי״ש (ראה קרבן אהרן לתו״כ שם. משכיל לדוד לפרש״י אמור שם, ט).

11) ראה רלב״ג, ראב״ע, חזקוני ועוד. — ויש שפירשו כן גם ע״ד ההלכה — רמב״ם בסהמ״צ (מל״ת קנג). חינוך מצוה רפד. השגות הרמב״ן לספהמ״צ סוף מל״ת, מל״ת ז (דהרמב״ן). וכ״ה בלקח טוב עה״ת (נג׳ארה) כאן. ועוד.

12) מלבד פסוק כט (כפרש״י שם).

13) יח, כו. וראה שם, כח ואילך.

14) ע״ד ההלכה יש פלוגתא אם הפרשת תרומות ומעשרות היא מצוה חיובית (ראה אנ־ציקלופדי׳ תלמודית בערכו ע׳ קצט. וש״נ). אבל בפשוטו של מקרא ה״ז חיוב. ובפרט שנאמר גם הטעם (פרשתנו יח, לא) „שכר הוא לכם חלף עבודתכם גו״. וראה שופטים יח, ה (גבי תרומה). ועוד.

15) ודוחק גדול לומר שרש״י ס״ל ש„ולא תשאו עליו חטא״ הוא לאו [כדעת הרמב״ן (בהשגותיו שם) ש„זו מניעה, יזהיר השמרו לכם שלא תשאו חטא על המעשר, ובמה לא תשאו עליו חטא, כאשר תרימו חלבו ממנו״ (אלא שלהרמב״ן, לאו זה הוא האיסור להפריש מן

ועוד: בפשטות צריך לומר, ד"ולא תשאו עליו חטא" היינו שיש על זה עונש, כי לשון נשיאת חטא סתם וע"פ הרוב מורה על ענין של עונש[16]. אבל את"ל דקאי על אי הרמת תרומת מעשר, קשה ביותר, דכי אפשר לומר שיש עונש מיתה (בידי שמים) על ביטול הפרשת תרומת מעשר? וכן קשה לומר ד"תשאו עליו חטא" היינו עונש מלקות, שהרי אין כאן אזהרה[17], ועוד זאת — הרי אין באי הרמת תרומת מעשר מעשה (ואין לוקין על לאו שאין בו מעשה)[18].

ויש מפרשים[19] שפירשו, ש"ולא תשאו עליו חטא" קאי באיסור אכילת מעשר הטבול לתרומת מעשר [ולפ"ז, מ"ש "ולא תשאו עליו חטא בהרימכם גו'" — "הא אם לא תרימו תשאו חטא" — היינו, כי "אם לא תרימו" יבואו לידי חטא כ־שיאכלו המעשר]. ועפ"ז אתי שפיר שיש כאן "נשיאת חטא", עונש על מעשה האכילה.

אבל אם זוהי שיטת רש"י בפירושו עה"ת, הדרא קושיא לדוכתא — כיון ששני חלקי הכתוב איירי באיסור אחד (אכילת מעשר הטבול לתרומת מעשר) — מהו הכפל בכתוב? ועוד זאת: איזו נשי־את חטא — עונש — יש כאן מלבד העונש מיתה ("אם תחללו תמותו") שבסיום הכתוב?

ואין לומר ש"ולא תשאו עליו חטא" היינו עונש מלקות — שהרי[20] כיון שיש באכילת טבל לתרומת מעשר עונש מיתה ("אם תחללו תמותו"), הרי אין כאן דין מלקות כי "קם[21] לי' בדרבא מיני'"[22] (שהיא סברא פשוטה גם בלימוד ע"ד הפשט[23]).

[ואף שעונש מיתה כאן הוא רק מיתה בידי שמים[24], ורק לפי אביי (בדעת ר' נחוני' בן הקנה)[25] אמרינן בזה קלב"מ — הרי ע"פ פשוטו של מקרא אין מקום לחלק בין מיתה בידי אדם למיתה בידי שמים, שהרי הסברא ד"קם לי' בדרבא

הרעה על היפה)] — כי ע"פ פשוטו של מקרא אין זו לשון אזהרה.

16) ראה הנסמן לעיל הערה 5, 6. תצוה כח, מג. קדושים כ, יז־כ. פרש"י — אחרי יז, טז (חייב כו'). אמור כד, טו. ועוד.

17) ראה לעיל הערה 15.

18) ועוד, שהוא לאו הניתק לעשה, שאין לוקין עליו (כמובא גם בפרש"י עה"ת — תצא כה, א). אבל בזה י"ל דאם מאבד את המעשר, שביטל העשה וא"א לתקן הלאו, לוקין עליו. וראה לקמן סעיף ז.

19) רלב"ג כאן.

20) ועוד זאת: בלאה"כ חייב מלקות, כי כל חייבי מיתה בי"ש לוקין (מכות רפ"ג. רמב"ם הל' סנהדרין רפ"ח. פי"ט ה"ב). אבל צ"ע אם גם בפשש"מ כן הוא, דכיון שהלאו ניתן לאזהרת מיתה (בידי שמים), מהיכי תיתי לחייבו מלקות. וראה דעת רבי יצחק מכות (יג, ב). רש"י יבמות נה, א ד"ה לכרת. ועוד.

21) גיטין נב, סע"ב ואילך. ב"ק כב, ב. ובכ"מ.

22) במכות שם בדעת ר' ישמעאל דהני מילי ש"אי אתה מחייבו משום שתי רשעיות" (מכות שם. וש"נ) — "מיתה וממון או מלקות וממון, אבל מיתה ומלקות מיתה אריכתא היא". אבל ע"פ פשוטו של מקרא הרי הם שני עונשים נפרדים, וגם בזה אמרינן קלב"מ. וראה שם דעת רבא, דאם התרו בי' לקטלא כ"ע לא פליגי דאינו לוקה ומת.

23) להעיר ממוציא שם רע שלוקה ומשלם (תצא כב, יח־יט ובפרש"י שם). אבל יש לחלק בין לוקה ומשלם למיתה וממון (או מלקות). ואכ"מ.

24) ראה גו"א כאן. פרש"י אמור כב, ט. ועוד.

25) כתובות ל, א־ב.

מיני״ היא בשניהם, כי גם מיתה בידי שמים היא „רבא מיני״[26].

ד. ויובן זה בהקדם הביאור בפרש״י לעיל עה״פ[27] (גבי מעשר) „את מעשר בנ״י אשר ירימו להׄ׳ תרומה נתתי ללוים גו״ — „אשר ירימו להׄ׳ תרומה, הכתוב קראו תרומה עד שיפריש ממנו תרומת מעשר״. ולכאורה צריך ביאור, למאי נפק״מ זה שקרא הכתוב למעשר בשם „תרומה״ קודם שמפרישים ממנו תרומת מעשר[28].

ואין לומר שבא ללמדנו איסור אכילת מעשר קודם הפרשת תרומת מעשר, כי דבר זה מפורש בסוף הפרשה, „ולא תשאו עליו חטא גו׳ ואת קדשי בנ״י לא תחללו גו״ (כנ״ל). ועוד זאת, הרי האיסור לאכול מעשר הטבול לתרומת מעשר הוא גם על כהן, ואיך מתאים להודיע איסור זה ע״י ש„קראו תרומה״ (המותרת לכהן)?

ונ״ל, שכוונת הכתוב בזה ש„קראו תרומה״ היא להשמיענו גדרו של איסור מעשר הטבול לתרומת מעשר, שהוא לא מפני החיוב להפריש ממנו תרומת מעשר, אלא לפי שבהמעשר כבר מעורב חלק תרומת מעשר[29] [וע״ד שיטת רש״י בפירושו לש״ס[30], שאיסור טבל הוא מצד התרומה המעורבת בו], ולכן „הכתוב קראו (לכל המעשר) תרומה״[31].

ועפ״ז מתורץ מ״ש „ואת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא תמותו״, דקאי על אכילת מעשר הטבול לתרומת מעשר, ומ״מ קראו הכתוב „קדשי בני ישראל״, כי גם לפני הפרשת תרומת מעשר הרי התרומה מעורבת בהמעשר (וגורמת שיהי׳ קדוש), וזה גופא הטעם שיש עונש מיתה באכילתו, מצד חלק התרומת מעשר שבו [ע״ד פרש״י בש״ס הנ״ל, שזה ש„חייבין מיתה על אכילתו של טבל״ הוא מצד חלק התרומה המעורב בו].

ה. אלא שלכאורה צע״ק בזה:

לעיל בפ׳ אמור[32] נאמר „ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו להׄ״, ובגמ׳[33] למדו מזה איסור טבל, ודרשו דמ״ש „קדשי גו׳ אשר ירימו גו״ — „בעותידים לתרום הכתוב מדבר״. אבל

---

26) אף שבשור שהרג אדם חייב מיתה בידי״ש וגם „כופר . . פדיון נפשו״ (משפטים כא, כט־ל ובפרש״י) — הרי הענין ד„כופר״ הוא שע״ז נפטר ממיתה, כפרש״י מסעי (לה, לא־לב).

27) יח, כד. וראה רש״י שם, ל.

28) וראה מפרשי הספרי ומפרשי רש״י שם. ספרי זוטא שם. ואכ״מ.

29) ראה גם גו״א על פרש״י שם „שהמעשר נקרא תרומה בשביל שיש בו עדיין תרומת מעשר״. ובבאר מים חיים (לאחי המהר״ל) שם „אף המעשר נקרא בן מפני חלק הכהן המעורב בו״.

30) יבמות פו, א (וכן בפרש״י סנהדרין פג, א ד״ה תרומה חוצה לארץ). — וראה בארוכה אתוון דאורייתא (להר״י ענגל) כלל ב. צפע״נ כללי ה־תורה והמצוה מע׳ טבל. וש״נ. וראה אנציקלופדיא תלמודית ערך טבל (ע׳ תרב־ג). וש״נ.

31) בפרש״י יבמות שם ד״ה אף מעשר כ׳, ד„דבדידי׳ ליכא מיתה״, ובתוד״ה מה תרומה שם הקשו ד„מעשר ראשון נמי כתיבא בי׳ תרומת מעשר״. ומשמע לכאורה שגם לרש״י לא אמרינן שתרו״מ מעורבת במעשר קודם הפרשתה.

אבל ראה שו״ת מהרי״ט (ח״א סכ״ה), דקודם הפרשת המעשר אין חיוב של הפרשת תרו״מ ובמילא עדיין אין תרו״מ מעורבת בטבול למעשר. או שכוונת הגמ׳ „מעשר ראשון טובל״ היא כשהרימו תרו״מ קודם הפרשת המעשר (מנ״ח מצוה רפד. ע״ש). ואכ״מ.

32) כב, טו.

33) סנהדרין פג, א.

בפרש״י עה״ת שם מפרש, ד„לא יחללו את קדשי בני ישראל״ הוא איסור „להא־כילם לזרים״.

ולכאורה צ״ע, כיון שאיסור טבל הוא מצד התרומה המעורבת בו, אמאי דחק רש״י לפרשו שהוא איסור להאכיל קד־שים (תרומה) לזרים (שבלאה״כ נזהרו זרים על זה מכתובים אחרים[34]), ולא פירשו (כבגמרא) שקאי באיסור אכילת טבל, ונק׳ „קדשי בני ישראל״ מצד חלק התרומה המעורב בו?

ויש לומר, שלפי שיטת רש״י בפירושו עה״ת (שהוא ע״ד הפשט) יש חילוק בין טבל לתרומה גדולה ומעשר הטבול ל־תרומת מעשר:

בלימוד ע״ד הפשט לא מסתבר לומר, שמצד עצם החיוב להפריש תרומה, כבר ישנו בפועל בהטבל חלק התרומה (שע־תיד להפריש)[35]. ולכן א״א לפרש הכתוב „ולא יחללו את קדשי בנ״י״ (שבפ׳ אמור) על איסור טבל (שהרי אין כאן קדש)[36];

משא״כ גבי מעשר, שכבר היתה פעו־לה של הפרשה[37], שהישראל הפריש מע־שר מן הטבל, הרי בהפרשה זו כבר נכללת גם הפרשת התרומת מעשר, אלא שהיא מעורבת בהמעשר. וזה גופא קמ״ל הכתוב בכך ש„קראו (למעשר) תרומה״, שבהפרשת המעשר ע״י הישראל כבר מתחילה קדושת תרומת מעשר בחלק עשירי מן המעשר, אלא שהוא מעורב במעשר. ופעולת הלוי היא רק שמברר[38] חלק התרומת מעשר מן המעשר[39].

ולכן נק׳ „קדשי בני ישראל״, כי הישׂ־ראל ע״י הפרשת המעשר כבר פעל קדו־שה בתרומת מעשר המעורבת בו[40].

ויש לומר, שענין זה מובן גם מלשון הכתוב[41] גבי הפרשת תרומת מעשר — „בהרימכם את חלבו ממנו״: לפי פרש״י[42], „חלבו (ממנו)״ קאי על חלק התרומת מעשר שבמעשר, וממ״ש „בהרימכם את חלבו ממנו״ משמע, שעוד קודם ש־מפרישים התרומת מעשר (שזהו פירוש „בהרימכם״ — לשון הפרשה[43]), כבר

34) כמ״ש לפנ״ז שם (כב, י) לענין תרומה „וכל זר לא יאכל קודש״. וראה רש״י ויקרא ה, טו. ועוד.

35) ועפ״ז מובן הטעם שצריך קרא מיוחד שאם הקדים הלוי את הכהן בכרי חייב להפריש תרומה גדולה (רש״י פרשתנו יח, כט).

36) ולכן לא מצינו בפשט״מ חיוב מיתה על אכילת טבל — דבגמ׳ (סנהדרין שם) למדו שהוא בעונש מיתה כי „ליף חילול מתרומה״, או ממ״ש (אמור כב, טז) „והשיאו אותם עון אשמה באכלם את קדשיהם״ (תו״כ שם. וכ״ה ברמב״ם הל׳ מאכלות אסורות פי״ד ה״ט). אבל לפי פרש״י אמור שם, לא איירי שם בטבל, כנ״ל.

37) ראה גם חסדי דוד (השלם) לתוספתא מעשר שני פ״ג, י׳.

38) לכאורה צע״ק מלשון הכתוב (פרשתנו יח, כח) „כן תרימו גם אתם גו״, ובפרש״י שם „כמו שישראל מרימים כו׳ תרימו גם אתם ממעשר כו״, ומשמע דשווים הם.

אבל י״ל שההשוואה היא בנוגע לטעם הפרשתם (כפרש״י שם „כי הוא נחלתכם״), אבל באופן הפרשתם ה״ה מחולקים (כמו שחלוקים לענין שיעורם).

39) עפ״ז יומתק טעם הדין (גיטין ל, סע״ב ואילך. רמב״ם הל׳ תרומות פ״ג ה״ב) דיש רשות לבעה״ב לתרום תרו״מ ולא נק׳ תורם שלא מדעת. וראה גם לקו״ש חכ״ג ע׳ 132.

40) ועפ״ז י״ל, שע״ד הפשט, האוכלו בשוגג חייב חומש על חלק התרו״מ שבו, כדין אוכל תרומה בשוגג. ועצ״ע.

41) יח, ל. שם, לב.

42) יח, ל.

43) ראה רש״י ר״פ תרומה.

נקרא „חלבו", היינו שפעולת האדם היא בזה שמברר, מפריש ומבדיל את חלק התרומת מעשר („חלבו") מן המעשר („ממנו"), והיינו לפי שהתרומת מעשר מעורבת בהמעשר.

ו. ע"פ כל הנ"ל מתורץ הכפל שב־כתוב „ולא תשאו עליו חטא בהרימכם גו' ואת קדשי בני ישראל לא תחללו גו'" — אף ששניהם איירי במעשר הטבול ל־תרומת מעשר:

ע"פ משנת"ל שגדר איסורו הוא מצד חלק התרומת מעשר שבו, נמצא, שיש באכילת מעשר הטבול לתרו"מ שני אי־סורים: א) איסור גזילה — שגוזל מה־כהנים את חלק התרומת מעשר שבו, דכיון שכבר חלה עליו קדושת תרומת מעשר, י"ל שחלק זה כבר שייך לכהנים[44] (גם קודם נתינתו לכהן[45]). ב) איסור חילול קדשים, שהרי חלה עליו קדושת תרומת מעשר (ונקראת „תרומת ה'"[46]).

ושני איסורים אלה הם המפורשים בכתוב כאן: א) „ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו" — „הא אם לא תרימו תשאו חטא", שזהו איסור גזל הכהנים, ולכן נאמר „בהרימכם" („הא אם לא תרימו"), כי הגזילה נעשית תיכף כאשר הלוי אינו מרים ומפריש את חלק התרומת מעשר שבמעשר [אלא דכל זמן שלא אכלו (וכיו"ב) בידו להפרישה ול־השיב הגזילה, וכדלקמן סעיף ז]; ב) „ואת קדשי בני ישראל לא תחללו", היינו איסור אכילת המעשר הטבול מפני קדו־שת תרומה שבו („קדשי בנ"י").

וזהו גם החילוק, שבנוגע ל„ולא ת־חללו" נאמר „ולא תמותו", כי העונש על חילול קדשים הוא מיתה (בידי שמים), משא"כ גבי „בהרימכם את חלבו ממנו" נאמר סתם „ולא תשאו עליו חטא", כי אין כאן אלא איסור גזילה.

ז. ויש לומר, דמ"ש „ולא תשאו עליו חטא", המורה על ענין של עונש (ולא רק איסור גרידא) — קאי על חיוב תשלומין לכהן (שגם חיוב תשלומין נכלל ב„נשי־את חטא"). דכיון שכבר חלה עליו קדו־שת תרומת מעשר ושייכת לכהנים, לכן, המאבד מעשר הטבול לתרומת מעשר חייב לשלם לכהנים חלק העשירי (מעשר מן המעשר) שבו.

ואע"פ שכל זמן שהמעשר בעין יכול להפריש ממנו תרומת מעשר ולהשיב את הגזילה — הרי אם איבד את המעשר (ע"י אכילה או באיזה אופן שהוא) מבלי להרים ממנו תרומת מעשר, אזי חייב לשלם לכהן.

[דע"ד ההלכה[47] יש מיעוט מיוחד שאין לכהן אלא משעת הרמה ואילך (גם למ"ד שמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמי)[48]. אבל ע"ד הפשט יש לומר שאינו כן, דכיון שהתרומת מעשר מעורבת בהמעשר וחלה עלי' קדושת תרומת מעשר, כבר שייך חלק זה לכהנים (גם

---

44) וראה לקמן סעיף ז (וראה שם לענין חיוב תשלומין).

45) אף שיש לחלק, דקדושת התרומת מעשר תלוי' בהפרשה (שנעשית „תרומת ה'" — פרשתנו יח, כו. שם, כח־כט), ורק אח"כ יש חיוב ליתן „תרומת ה'" אל הכהנים (שם, כח). אבל קודם ה־נתינה לכהן אינה שייכת לכהנים (והיא רק „תרומת ה'"). וראה לקו"ש ח"ח ע' 34 ואילך.

46) נסמן בהערה הקודמת.

47) חולין קל, ב. והוא מתוספתא מע"ש שם.

48) ולכן לוי שאכל מעשרותיו טבולים פטור מן התשלומין (חולין שם).

קודם נתינתו לכהן בפועל) וחייבים לשלם לכהן על איבודו].

והגם שקודם הנתינה לכהן א"א לומר שהוא ברשותו של כהן פרטי, מ"מ יש לומר, שע"ד הפשט כבר נעשה ממון כהנים[49] (ורק שיש טובת הנאה[50] ללוי ליתנו לכהן שרוצה, וזוהי מצות נתינת תרומת מעשר), וחייב לשלם. ויש לומר, שנותנו לכהן שירצה (באותו משמר ע"ד גזל הגר[51]).

ולאידך יש לומר: כיון שכשעדיין לא הגיעה התרומת מעשר ליד כהן לא שייך עלי' חיוב תשלומין (כיון שאינה בבעלות כהן פרטי) — הרי מהאי טעמא גופא יש לומר, שע"ד הפשט, המאבד מעשר הטבול חייב מלקות על לאו דגזילה. דזה שאין לוקין על לאו דגזילה הוא משום דהוי לאו הניתק לעשה ("והשיב את הגזילה"[52]), שאין לוקין עליו (כמובא (גם) בפרש"י על התורה[53]), אבל אם כבר אכל את הגזילה שוב אינו ניתק לעשה, וכיון שבנדו"ד גם תשלומין[54] ליכא (כנ"ל), א"כ לוקה על גזילת הכהנים.

ועפ"ז נמצא, ש"ולא תשאו גו'" פירושו כפשוטו (כברוב המקומות), שיש כאן עונש ממש.

ואולי יש לומר עוד יותר, דגם אם מאבד את המעשר ע"י אכילה, שאז יש עליו עונש מיתה בידי"ש ("אם תחללו תמותו"), מ"מ חייב בתשלומין (או מל־קות), ולא אמרינן בזה קלב"מ — דכיון שהתשלומין (או המלקות) הם מצד גזילת הכהן, ואילו עונש מיתה הוא מצד איסור חילול קדשים, וא"כ ה"ז מיתה לזה ותש־לומין לזה, שע"ד הפשט[55] לא אמרינן בזה קלב"מ[56].

(משיחת ש"פ קרח תשכ"ה)

---

49) להעיר מגזל השבט (ראה אנציקלופדי' תלמודית בערכו ע' תקיג ואילך. וש"נ). אלא שזהו דין דרבנן.

50) ראה רש"י נשא ה, י.

51) רש"י נשא שם, ח.

52) ויקרא ה, כג.

53) רש"י תצא כה, א.

54) ראה מכות טז, סע"א. רמב"ם ריש הל' גזילה. וראה אנציקלופדי' תלמודית ערך גזל בתחלתו. וש"נ.

55) משא"כ ע"ד ההלכה — ראה כתובות ל, ב ובתוד"ה רב אשי שם. ועוד. אבל להעיר מדעת רב יוסף (סנהדרין ט, ב) דמיתה לזה ותשלומין לזה חייב אף בחד מעשה. וראה כסף משנה הל' עדות פכ"א ה"י.

56) ועוד זאת, שאין האיסורים באים כאחד, דאיסור גזילה הוא משהגביהו או עכ"פ משלעסו (ונאבד), ואילו חיוב מיתה על אכילת־קדשים לא חל עד שאוכל ובולע (ראה כתובות שם).